

1 SEPTEMBER 1934.

AFLEVERING 5.

NADruk VERBODEN.

Opggericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE :

J. HEIMANS. AMSTERDAM.

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE :

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE :

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER HALFJAAR f 3.25.

WAARNEMINGEN BIJ DE KLEINE ZEEMEEUW.

Het was juist op den kop af een jaar geleden, dat ik de kleine zeemeeuw in de Bergerduinen fotografeerde, broedende op zijn boomnest. Ik wilde weer eens gaan kijken en toen ik bij den jachtopziener kwam, had hij goed nieuws, want er zat weer een stormmeeuw in een boom. Deze canus zat nu echter veel hoger, n.l. bijna $4\frac{1}{2}$ meter boven den grond. Weer in een eik, nu echter niet in een dooden boom, maar in een dicht bebladerde kreupeleik, temidden van een klein eikenboschje. Het nest bevatte slechts één ei; volgens den jachtopziener waren de twee andere van het drielegsel door een ekster geroofd. De vogel zat vast te broeden en we konden het vreemde nest tot op geringen afstand naderen, voordat de meeuw op de wicken ging. Het was niet eenvoudig, een gunstige standplaats voor de camera te vinden, maar tenslotte vond ik een vermolmden tak van een naburigen eik, waarop ik het toestel met een boomstatief kon bevestigen. De schuilhut werd op ongeveer 20 meter afstand onder wat eikjes opgezet en nadat ik het toestel met een groenen hoes overtrokken had,

en bovendien het geheele geval nog met wat eikentakjes had gecamoufleerd, bracht de jachtopziener mij in de schuilhut en verdween daarna over de duinenrij. Van de schuilhut uit kon ik de camera niet goed zien en toen het even duurde, voordat de meeuw op zijn nest terugkeerde, was ik reeds bang, dat het niet zoo gemakkelijk zou lukken den vogel op zijn boomnest te fotografeeren. Waarschijnlijk was de vogel angstig voor het vreemde voorwerp bij zijn nest. Maar plotseling ontdekte ik tot mijn groote vreugde de stormmeeuw boven op mijn camera. Mijn meeuw was dus in het geheel

foto Jan P. Strijbos.

*Fig. 1. Boomnest met aangepikte eieren van de Kleine Zeemeeuw. Bergerduinen
15 Juni 1934.*

niet afgeschrikt door de camera en het duurde dan ook niet lang, of hij streek op zijn nest en zat spoedig rustig te broeden.

Hij zat echter niet bijzonder gunstig, want hij keerde de camera zijn rug toe. Dat had ik reeds van te voren kunnen zeggen, want een broedende vogel gaat liefst met den kop in den wind zitten. Maar ik had geen kans gezien een gunstiger standplaats voor de camera te vinden en ik moest dus genoegen nemen met een achteraanzicht en kon slechts hopen op wind uit een anderen hoek voor de volgende dagen. Die noordenwind hadden we nu al weken aaneen en eenmaal moest de wind toch eens om.

Den volgenden dag bleek het nest tot mijn groote ergernis leeg; het laatste ei was ook geroofd en stellig door een ekster, want ik vond in de nestkom nog versche sporen van nat eiwit en eidooier, een bewijs, dat het ei reeds in het nest werd open-

foto Jan P. Strijbos.

Fig. 2. *Het boomnest van de Kleine Zeemeeuw in de Bergerduinen; op den achtergrond een karakteristiek beeld van dit onvruchtbaar duin. 15 Juni 1934.*

gehakt en de inhoud daarvan opgegeten, iets wat een zwarte kraai nimmer doet. Toen verschenen er een paar andere eieren in het nest. Maar dezen keer waren het geen canus-eieren, want de jachtopziener „werkte” met phosforeieren, die een dag daarna prompt door den ekster werden geconsumeerd.

Ik liet den moed evenwel nog niet geheel zakken. Vooral niet, toen de jachtopziener mij de meidoorn liet zien, waarin in 1933 ook een *Larus canus*-paar een nest had gebouwd. Er waren dus meerdere paren, die zich de gewoonte om in boomen te nestelen hadden eigen gemaakt. Allereerst ging ik eens zoeken in de buurt van den dooden eik waarop ik in 1933 de stormmeeuw kiekte. Maar al het snuffelen was vruchteloos. Wel vonden we een dozijn nesten op den grond, nesten op „kupsten” en rafelrandjes en andere normale plaatsen, maar een boomnest bleef een vrome wensch.

Mijn schuilhut kreeg een plaatsje bij een bijzonder fraai gelegen canusnest in een groote vallei. Er waren verschillende andere nesten in dit duindal, maar ik had in de gaten gekregen, dat de eigenaars van het uitverkoren nest bijzonder weinig schuwe vogels waren. Aanvankelijk zette ik de hiding op ongeveer 10 meter van het nest. Drie uur daarna gingen we eens kijken, hoe de meeuw op het vreemde geval had gereageerd. De stormmeeuw vloog bij onze nadering van zijn nest en de eieren waren broedwarm. Dat ging dus best, beter zelfs dan we hadden mogen hopen. Ik had vroeger al eens groote moeite gehad met de stormmeeuwen van de Slufter en voorzag dus een langdurige en moeilijke geschiedenis. Maar met deze sinjeur zou ik niet de minste last hebben. De hut ging wat dichterbij en kwam tenslotte op den gewenschten afstand, zoodat de beeldgrootte van nest en vogel naar den zin was. Nol Binsbergen en de jachtopziener brachten me weg en een uur daarna had ik een serie opnamen. Daarna bleef ik nog wat in mijn schuilplaats om waarnemingen te doen over het aflossen en het gedrag der beide vogels in de omgeving van het nest, tenslotte kreeg ik het daverend warm, verliet de hut en ging eens kijken hoe Nol het bij de andere stormmeeuw maakte. Het bleek dat hij niet zoo fortuinlijk was geweest als ik; de vogels waren wel steeds in de omgeving van het nest geweest, maar hij had geen foto's kunnen maken. Ik stelde voor dat hij zijn geluk ook eens zou probeeren bij mijn canus en aldus geschiedde. Terwijl wij naar mijn schuilhut kuierden, hadden we een boffertje, want toen we behoedzaam de laatste duinrichel van onze vallei opkropen, ontdekten wij plotseling een stormmeeuw, die uit een dicht eikenboschje opvloog. Bijna 1½ meter boven den grond vonden wij zijn nest, gebouwd op een takvork en geheel bestaande uit droge helmbladen en andere droge plantendeelen. Er lagen drie eieren in.

Op den dag dat de eieren aangepikt waren zette ik mijn schuilhut bij dit boomnest (fig. 1 en 2). De afstand tot het nest bedroeg zeker 15 meter en bovendien camouflerde ik de geheele hut met takken en materiaal uit de omgeving. Op grooten afstand verstopte ik me onder de kreupeleikjes tegen een duinhelling om te zien, hoe de beide vogels op de hiding zouden reageeren. Het duurde een vol uur, voordat een der vogels op het nest streek. Dat voorspelde niet veel goeds; ik had hier ongetwijfeld met een paar schuwe en ongenaakbare snaken te maken. In den middag verzette ik de hut

weer een eindje, zoodat de afstand tot het nest ongeveer 7 meter werd. Dat was echter te veel gevegd. Wel vlogen de beide vogels voortdurend alarmeerend boven het nest, maar strijken durfden ze blijkbaar niet meer. Toen weer achteruit. Dat lukte wonder boven wonder. Na een paar uur weer wat dichterbij en de geheele dag verstreek met het changeeren met de schuilhut. Om acht uur in den avond stond de hut eindelijk op 4 meter van het nest en toen ik zekerheid had, dat de vogels zich niet meer lieten afschrikken, maar regelmatig op hun nest terugkeerden, verliet ik het duindal, nadat ik eerst nog even het grondnest in dezelfde vallei gecontroleerd

foto Jan P. Strijbos.

Fig. 3. Jonge Kleine Zeemeeuwen in het boomnest, $2\frac{1}{2}$ dag oud. Een derde jong is reeds uit het nest gevallen. Bergerduinen 17 Juni 1934.

had. Ook de eieren van dit nest waren nu zwaar aangepikt; beide nesten waren dus even ver. De omstandigheid dat we hier twee nesten vlak bij elkaar hadden die gelijktijdig uitkwamen, was wel bijzonder gelukkig, want nu hadden we een pracht gelegenheid de verschillen in het uitloopen der jongen van een boomnest en van een grondnest nauwlettend te volgen en vast te stellen.

Den daarop volgende dag ging Miel Prager mee. In beide nesten waren nu de jongen geboren. Ze waren precies gelijk, want in elk der nesten lag een nat, pasgeboren jong en twee montere en veel kwiekere, droge jongen, zeker 4 à 5 uren oud. De morgenuren bracht Prager door in de schuilhut bij het boomnest. De jongen scharrelden wat rond in het nest en de allures, welke zij daarbij aannamen, deden duidelijk blijken, dat ze in het geheel geen begrip hadden, dat hun nest bijna $1\frac{1}{2}$ meter boven

den grond was gelegen, iets wat ook niet anders van nestvlieders verwacht kon worden.

In den middag bleken twee jongen van het grondnest reeds een halve meter van hun nest verwijderd te zijn, alleen de jongste lag nog in het nest. Van de eischalen was geen spoor meer te vinden en ook bij het boomnest mochten we geen fragmenten meer van de uitgekomen eieren vinden.

Daarna ging ik in de hut. Herhaalde malen zag ik, evenals Miel 's morgens, het voeren der jongen in het boomnest. In de morgenuren zat de oude stormmeeuw vrijwel aan één stuk op de jongen in de bekende houding van jongen koesterenden vogel. Maar in de uren dat ik in de hut verbleef, koesterde zij de jongen niet meer, maar stond er urenlang boven. Als de oude vogel voor een oogenblik het nest verliet, zochten de jongen steeds de verst van mij verwijderden nestrand op, trachtten dan wat schaduw te vinden onder de bebladerde takken, maar zoodra kwam de oude vogel niet op het nest of ze kropen in de schaduw van de boven hen staande stormmeeuw. Het voeren der jongen werd steeds ingeleid door een heel merkwaardig geluid der oude vogel, de jongen kwamen dan direct al piepend naderbij, trachtten den snavel van de oude te bereiken, pikten er naar en bemachtigden dan ten slotte de kleine slijmachtige en halfverteerde voedselpropjes, welke in den geopenden snavel zichtbaar werden. Later op den dag braakte de oude vogel het voedsel uit en stortte dat in den nestkom. Ik herkende een paar maal een klontje garnalen en ook een aantal kleine zilverachtige vischjes, dezelfde soort waarmee je de vischdiefjes altijd ziet rondyliegen in de kolonie. Wanneer de jongen niet erg gretig meer toehapten, nam de oude vogel het uitgebraakte voedsel weer in den snavel en reikte het dan aan. Verschillende malen zag ik op die manier het aannemen van zoo'n klein vischje, nadat het jong aanvankelijk geweigerd had zelf het voedsel uit de nestkom op te nemen (fig. 5). Telkens hield ik mijn hart vast, als de jongen met groote nonchalance angstig dichtbij den nestrand aan het manoeuvreeren waren. Maar er gebeurde niets en met het voornemen morgen weer vroeg terug te keeren, reden we laat in den middag naar huis. De twee oudste jongen van het grondnest waren toen pas na eenig zoeken op vrij grooten afstand van het nest terug te vinden, de jongste snuiter had zich verstoppt onder een tak vlak bij het nest.

Toen kwam de strop, want toen ik 's avonds in de donkere kamer verdween bleken alle negatieven op één na gesluiert te zijn. Het kon niet anders, of de balg van de camera was op een onbegrijpelijke manier lek geworden. Dat was ook inderdaad het geval. Tot diep in den nacht zat ik te prutsen aan den lekken balg en pas den volgende middag was de camera proefondervindelijk gecontroleerd op lichtdichtheid. Sneller dan geboden was reden we weer naar Bergen, want ik was bevreesd, dat we het uitloopen der jongen zouden missen en ik was meer dan ooit begeerig te zien, hoe en wanneer die jonge stormmeeuwjes den grond zouden bereiken. Met een kloppend hart bereikten we het duindal, want het kon heel goed zijn, dat we te laat kwamen. Tot onze groote geruststelling waren de drie jongen nog in het nest. Van de jongen van het grondnest was nu ondanks goed zoeken geen spoor meer te bekennen. Wel vertoefden ze naar alle waarschijnlijkheid nog in het dal, want de beide

oude vogels alarmeerden nog druk, toen we de omgeving van het nest afzochten.

Mijn vrouw bracht me weg naar de schuilhut. Weer zag ik tal van malen het voeren, de oude vogels losten elkaar daarbij af. Het nest was echter nu niet meer constant bezet door een der ouden. Een uur had ik zoo naar die jongen zitten kijken, het gedrag van de oude vogels op het nest bestudeerd, toen een der jongen, gebruik makende van de afwezigheid der oude vogels plotseling over den nestrand kukelde, nog een

foto Jan P. Strijbos.

Fig. 4. Kleine Zeemeeuw bij haar jongen op het boomnest. Bergerduinen 17 Juni 1934.

oogenblik op wat nestmateriaal dat van onderen uit het nest strak bleef hangen en tenslotte doodgewoon omlaag en op den grond viel. Een der oude meeuwen stond tijdens dien val op een duintopje vlak naast mijn schuilhut, gaf echter geen enkel teeken van onrust of bezorgdheid over dien plotseligen val. Het jong had daar ook niet de minste last of hinder van ondervonden, want even daarna zag ik het door de lage kruipwilg-vegetatie scharrelen. De oude meeuwen bekommerden zich in het geheel niet om het uitgevallen jong, stonden weer urenlang op het nest, beschutten de twee anderen tegen de felle zonbestraling en voerden af en toe door voedsel in de nestkom te braken. Om vijf uur verliet ik de hut, want we moesten de laatste boot naar Texel nog halen. Door ons vertrek was ik niet meer in staat, de evoluties

der beide andere jongen te volgen, maar deze zullen wel op dezelfde wijze den grond bereikt hebben, iets wat we ook zien bij scholeksters, die op de nok van schapenboetjes nestelen en van wilde eenden en waterhoentjes die in boomen (en soms zelfs vrij hoog) hun broedsel zien uitkomen. Donsjongen van nestvlieders kunnen, en verschillende betrouwbare waarnemers hebben dit geconstateerd, ongestraft van een vrij groote hoogte vallen, zonder eenig nadeel van zoo'n val te ondervinden.

Merkwaardig waren vooral de verschillen in het gedrag der jongen van boomnest

foto Jan P. Strijbos.

Fig. 5. Kleine Zeemeeuw voedt de jongen in het boomnest. Bergerduinen 17 Juni 1934.

en grondnest. In het grondnest liepen de jongen, nauwelijks een halve dag oud, het nest uit, om daarin nimmer weer te keeren, terwijl de donsjongen van het boomnest minstens twee en een halve dag in het nest vertoefden. Wanneer en op welke wijze de twee andere jongen zich uit het nest lieten vallen, hebben we niet meer kunnen nagaan (fig. 3). Wel schreef ik direct na aankomst op Texel aan den jachtopziener, met verzoek elken dag nog eens te willen gaan kijken. Door de slechte postverbinding ontving hij mijn verzoek pas op Dinsdag 19 Juni. Hij ging toen onmiddellijk naar het boomnest, maar vond het verlaten en van de donsjongen geen spoor meer.

De heer J. Drijver zag indertijd hoe de scholekster van het schapenboetje nabij den Hoorn op Texel zijn jongen wormen op het noknest voerde, een ander donsjong, dat reeds het nest via het dak verlaten en den grond bereikt had, werd verzorgd door den partner.

Onze waarnemingen bij het boomnest van de stormmeeuw zouden er op kunnen wijzen, dat jongen van deze soort, wanneer ze geboren worden in een hoogstaand nest, meer als nestblijvers behandeld worden en zich ook meer als zoodanig gedragen. Het is niet onmogelijk, dat dergelijke pasgeboren nestvlinders in die eerste levensuren nog niet capabel zijn, nog niet voldoende bestand zijn tegen de gevolgen van een vrijen val en daartoe pas in staat zijn na eenige dagen. Het zou heel belangrijk zijn, ook bij andere soorten, die tegen hun normale gewoonte in, zoo af en toe in hooge boomen nestelen, zooals wilde eend en waterhoen, eens nauwkeurige en preciese waarnemingen te doen.

We weten daar nog lang niet genoeg van.
Heemstede, Juli 1934.

JAN P. STRIJBOS.

☼ ☼ ☼

LANGS RIVIEREN EN DIJKEN.

Uit Brabant bereiken ons klachten, dat de Waterstaat bezig is, om de mooie wielen langs de Maas te dempen. Of daar iets tegen te doen is? Neen, daar is op het oogenblik niets meer tegen te doen, dan alleen een uitzondering af te smeeken voor enkele van de mooiste en belangrijkste, die nog onaangetast zijn.

De Dienst der Rivieren ontplooit in deze jaren weer een bijzonder groote werkzaamheid. Jaar in jaar uit wordt er natuurlijk gestadig gewerkt en gestudeerd, maar van tijd tot tijd stijgt de activiteit tot in het heroïeke en dat is thans het geval, nu we naast de afdamming van de Zuiderzee nog allerlei kanaalaanleg te zien krijgen en dan in het bijzonder de Maaskanalisisatie en Maasverbetering. Ik ben dat eens gaan bekijken, van Lobith en Roermond af tot Dordrecht en de Krimpens toe.

Je moet al een heel erge Houten Klaas zijn, wanneer je niet onder den indruk komt van alles wat onze Waterstaat heeft verricht en thans nog doet en durft. Zoodra komt de „Grootvorst van Europa's stroomen” niet in ons land, of hij wordt op zijn plaats gezet. „Dezen weg, alsjeblijft, door het Bylandsch kanaal en alleen bij hoogen waterstand mag je nog een ommetje maken langs de oude bedding over de overlaat bij Lobith heen, maar bij de hoeve Candia ga je weer rustig het Pannerdensch kanaal in. Even beneden Millingen staat weer een verkeersagent: een ton, een dam met een steenglooiing en een baak en daar gaat nu, zooals we het al meer dan een halve eeuw geleden op school leerden tweederden van het water de Waal in en één derde in het Pannerdensch kanaal. En even beneden Candia gaat alweer een derde deel van

Fig. 1. De splitsing van Rijn en Geldersche IJssel.